

برنجی صابی

برنجی صابی

دَارُ الْفُنُونِ
الشیخ الفاضل المیرزا محمد علی

تاریخی ، اجتماعی ، دینی ، فلسفی

تشرین نانی — ۱۹۲۵

شهرزاده باشی — اوقاف مطبعه سی

۱۳۴۱

— شیخ الاطبا —

ابو بکر محمد بن زکریا الرازی

اسلام فلسفه و اطبایی آردسندہ پارلاق برشہرتی حائر اولان؛ شرقہ و غربہ کندیسنی طائیدنہ اعظم متفکرین اسلامیدن بری شہہ یوق کہ شیخ الاطبا ابو بکر محمد بن زکریا الرازی در .

رازی علمندہ کی احاطہ و وسعتی، آثار علمیه سنک عدد و قیمتی اعتباریہ فکر بشرک فیضہ محتاج بولوندینی اعظمدن بری در؛ محیطندہ نصل شانی عالی ایسہ محیطان خارجندہ دہ اولیہ جہ شانی عالیدر . آوروپا جہ اسمی رازیدن غلط اولہرق Rases در .

رازی الہیوک اسلام طبیی ایدی ، اسلام فلاسفہ سنک بیوکلرندن دہ بری ایدی؛ زماننک یکانہ طبیی ، یکانہ فیلسوفی ایدی . رازی نک شخصیت علمیه و فلسفیہ سی شیمدی بہ قادر لایقی وجہلہ تدقیق و تتبع ایدلماش ایدی ، بویاسہ اسلام فلسفیہ سی تاریخی انجین ، بیوک بر بوشلق ایدی . غایت مهم ، یک ممتاز بر شخصیت صاحبی اولان فیلسوفنک صورت انکشافنی مؤلفاتی ، حائر اولدینی علمنک منبعلرینی بیلدیرہ جک اولان مواد علمیه سنی ، شخصیت ممتازہ سنی ایضاح ایدہ جک اولان تعالیم علمیه سنی یکان یکان تدقیق ایدہ رک بوشلنی طولدیرمق ایستیورز .

صیانی — ابو بکر رازی خراساندہ برجوق فقہای عظامہ ، ناقدین حدیثہ ، سادات صوفیہ ، اعظم متکلمینہ منشأ اولان ری [۱] شہرندہ دوغانش ، اورادہ یتشمش ایدی؛ عباسیلردن المکتفی ، المقتدر زمانلرندہ بولونمش ایدی . او و قتلر عباسیلرک پارلاق دورلری سونمش ، طوائف ملوک اطرافنی قابلامش ایدی . رازی چوجونملغندن بری علوم عقلیہ بہ یک زیادہ ہوسکار ایدی . اول باول اونککہ مشغول اولدی ، فقط بونککہ اکتفا ایتدی ، آتشین ذکاسی اوننی ادبیاتہ دہ سوق ایتدی ، علوم ادبیہ ایلہ دہ مشغول ایتدی ، رازی نک طبیعت شعر بہ سی وار ایدی کہ اوکا شعر سولتدیرمش ایدی . رازی او عصرک مشاغلندن اولان کیمیای و همی بہ دہ خیلی امک ویرمشدی « احکام نجومی دہ بیلیردی .

[۱] ری ایرانک یک قدیم و مشہور برشہری ایدی . [۱۹ ویا ۲۰] تاریخندہ داراسلام اولدی .

رازی فلسفه‌ی بلخیدن [۱] تعلم ایتدی ، طبی ایسه بیوکلمنده او کړندی . رازی طب تحصیلندن اول خسته‌خانه‌لره کیدره ، طبای ، اجزاجیلری راحت برافزیدی ؛ ادویه‌نک ، خسته‌لرک احوالندن صورار دوریردی . بر کون خسته‌خانه‌ده بر باشلی ، ایکی یوزلی بر چوجق کورمشدی . طبایه سببی صورمش ، آلدینی جوابی پک خوش بولمش ایدی . بو حال فردوس الحکمة صاحبی ابوالحسن علی بن ربن الطبری دن [۲] طب تحصیل ایتمه‌نه بادی اولدی . بو علمده احاطه کیه صاحبی اولدی ، جالینوس العرب [۳] عنوانی آلدی . رازی تحصیل علوم صددنده مملکت طولاشیردی ، اندلسه قدار کیدرک برمد . قرطبه‌ده قالدینی بیله سویلنیور . بغداده کلدیکی زمان اوتوز بوقدار یاشنده ایدی .

رازی اولاریده ، صوکر ا بغدادده خسته‌خانه مدیری اولمشدی ؛ بغداد . کیمیاخانه‌سند چالشمش ایدی . رازی نک مملکتی اولان خراسان دیارنده پک بیوک موقعی وارایدی . خراسان و ماوراءالنهر صاحبی منصور بن اسماعیل ایله آرهلرند مودت وار ایدی ، اونک خدمت طبابتده بولونمش ، « المنصوری » یی اونک نامه تألیف ایتمش ایدی . رازی نک اکثر اقامتکاهی وطنی اولمق اعتباریله بلاد عجمده ایدی .

رازی نک مجلسنده تلیدلری ، اونلرک اوتله‌سند تلیدلرینک تلیدلری بولونوردی . بر مراجعت وقوعنده اولاک کربده بولونان تلیدلرینک تلیدلری جواب ویرلردی . شاید اونلر جواب ویره‌مزلرسه ایلریده بولونان تلیدلری جواب ویرلردی ، اونلرده جواب ویره‌مزلرسه صره استاذه کلیردی .

رازی طبعا کریم ایدی ، ایی خویلی ایدی ، ناسه ایولک ایتکی چوق سوردی . خصوصاً خسته‌لر حقنده پک مرحتلی ، پک مشفق ایدی ، علاجلرینه صوک درجه اعتنا ایدردی ؛ عافیت و افاقت بولملری ایچین اولانجه طاقتی صرف ایدردی . الدن کلدیکی قدار ادویه‌ی بر اقوب اغدیه ایله تدایوی یی الزام ایدردی .

[۱] بلخی فلسفه‌ده ، علوم عقلیه‌ده حائز کالات ایدی . بر چوق علوم حقنده مسوده‌لری وارایسه‌ده تام برکتاب شکنده دکیل ایدی .

[۲] ربن رانک و بانک فتحیله در . ابوالحسن طیبی‌یاتده نک ایدی . مملکتنده علم حکمت اوقوردردی ؛ اوراده ظهور ایدن برفته اوزرینه ربه کلش ایدی . رازی اوندن پک چوق علوم الدمه ایتدی .

[۳] جالینوس زماننده اطبانک پیشواسی ایدی ، ابوالحسن علی بن الحسین المسعودی « علوم طبیعه‌ده آرسطودر صوکر ا بقرطبه جالینوسدن دها عالم‌هیچ بر کیمسه بیلمیورم » دیرایدی . بقرطه جالینوسدن اول ایدی .

رازی نك بواهتمام ، بواعتناسی تتبعات علمیه سنده جایکبر اولغله برآن بوش طورمازدی ،
یازار دورپردی ، یا تبییض ایدز ویا تسوید ایدردی ، فاضل علمانك تدوین ایتدیگری
کتابلرینه مطلع اولغی عادت ایدتمشدی .

رازی نك تداوی امراض خصوصنده کی مهارتی ، آنارذکا وفطقی ، «تقدمه المعرفه» [۱]
سایه سنده خسته لرك اخوانی آکلامه سی ، پک چوق اطبانك تشخیص ایده مدگری
خسته تفری تشخیص ایتیه سی ، فرقه وارمدیقلری علاجی بولیورمه سی عقوله حیرت
ویرردی . بوبابده پک چوق حکایه وخبرلر واردر .

رازی احوال طبیعیه ، علوم فلسفیه ، قوانین منطقیه اعتنا ایتیه بوب دنیا لذت لرینه
میل ایدن کیمسه نك هیچ برعلمنه اعتماد ایده مزردی .

رازی معتدل برطیب ایدی . نه تمامیه مادی اوله رق معنویاتی آتمش ، نه تمامیه معنویاته
باغلانله رق مادیاتی برطرف ایتش ایدی . دنیایی آلدن براقدی ، معادی ده اونوتمدی .

رازی « جالینوس ایله ارسطو برمعناده اتفاق ایدرلرسه اونك دوغریسی بودر ، فقط
اختلاف ایدرلرسه دوغری بی بولمق عقل ایچین پک مشکل اولور » ادعا سنده ایدی .
هم طیب ، هم ادیب اولان فیلسوفز شونلری سوبله مشدر :

لعمری ما ادری وقد آذن البلی بعاجل ترحال الی این ترحالی
واین محل الروح بعد خروجه من الهیکل المنحل والحسد البالی [۲]

رازی نك کوزلرنده رطوبت وار ایدی . بو حال باقلائی چوقیمه سنه حمل اولونمش ایدی .
بالنتیجه آخر عمرنده کوزلرینه قاره صو ایندی ، اجرای عملیات ایچون نزدینه کلان
طیبیه ، روایت اولوندیقنه کوره ، کوزلرک قاج طبقه اولدیغنی صورمش ، اوندن جواب شافی
آله مانجه کوزلرک صورت ترکیبی بیلمیان برمتطبب ناصل اجرای عملیات ایده بیلیر دیه

[۱] بقراطه کنجهیه قادر طبابت کاهنلکه محتاج ایدی ، بقراط طبابتی کاهنلکدن آیرمش ،
«تقدمه المعرفه» کتابخی وضع ایتشدی . «تقدمه المعرفه» برطاقم علامتدن باحثدرکه طیب اوعلامات ایله
ماضیده ، حاضره ، آتیده مرضک احوالنه واقف اولور ایدی . طیب ماضیده کی حالی خبر ورنجه
خسته اوکا اعتماد ایدردی ، بوسایه ده مقتضاسی اوزره معالجه ایمکان حاصل اولوردی . حاضری بیلیرسه
خسته لنی لایقوله تداوی ایدردی ، آتی بی بیلیرسه خسته لک مجومندن اول بوتون تدابیره مراجعت ایدردی .

[۲] بو بیرامش بدن چابوق برکوج اعلان ایدیور . حیاته قسم ایدرم که زیه کوچ ایده چکمی
یندیورم . روح انحلاله اوغرامش هیکلدن ، چورومش بدنن چیقدقن صوکرانجا اونك
محلی زه سی در ؟

دوشونمش، «دنیایی کورمکدن اوصاندم، ارتیق کورمک ایسته میورم» دیهرک عملیاتی اجرایی
ایتدیر مامش ایدی. بوحال فیلسوفنیزک عالم حقنده بدین اولدیغنه دلالت ایدیلور. رازی چوقه
کچمکیزین مسقط رأسی اولان رینده [۳۱۰ و یا ۳۲۰] تاریخنده یتیمش بوقادار یاشنده اولدیغی
حالده ارتحال داربقا ایتمشدر.

فیلسوفنیزک صورت ارتحالی حقنده شویله بر روایت واردرد: رازی بر کون وزیر
برضیافت ویرر، وزیر یمکلری لذتلی بولور، هان یمک پیشین آشچی قادینلردن برخی رازیدن
آلیر، آشچی یمکی پیشیرر ایسده وزیر اولدقی بولاماز. آشچیدن سینی صورار، آشچی
پیشهن یمک اونک عیفی در. فقط رازی نک تجربه لری هپ آلتون وکوشدندر «جوابنده بولنور»
وزیر «یمک لذت تجربه نک آلتون وکوشدن اولمهندن ایلری کلیور، بوقادار آلتون
وکوش آنجا کیمیا ایله الله ایدیلور» خلیاسیله رازی بی حضورینه جلب ایدر، بیلدیکی
کیمیایی کندیسنه اوکره تمه سنی تکلیف ایلر، رازی بو باده بر شی سوبله من، کیمیایی
بیلدیکنی انکار ایدر. بونک اوزرینه وزیر اوفکهنی یگمن، فیلسوفنیزکیزلیجه کیریش
ایله یوغار. دیمک اولویور که رازی کیمیا اوغورینه قربان اولوب کیتمش، آسیا ایتدادی
بک چوق اعظم کبی رازی بی ده فلاکتیدم لر میانه ادخال ایله مشدر.

مؤلفاتی — رازینک مؤلفاتی بک چوقدر. مؤلفاتی هر نه قادار تصنیف اولونماش
ایسده اونی طب، فلسفه، طبیعیات، فلکیات، مناقشات و مکاتبات، انواعیات [۹]
غروب لرینه آیرمق ممکن اولاییله جکدر.

۱ — طب غروبى : [۲]

رازی نک طبه عائد بک چوق آثار بدیهه سی واردرد. اناری بر چوق زمانلر اورویاده
اوقونمش؛ یونانجه، لاتینجه، فرانسه زجه و انگلیزجه یه ترجمه اولونمشدر. باشلیجه لری
شونلردر:

۱ — الحاوی — اوتوز جلددر، طب کتابلری ایچنده اکبویوک، اک بارلاغی بودر.
بقراط و جالینوس کبی اطبانک، زمانه قادار کلوب کچن اطبانک کتابلرنده متفرق بر صورتده
بولدیغی بوتون خسته لقلری و صورت تدوینسی بوراده طوبیلامش، هپسینه قائله نسبت
ایله مشدر. الحاوی مسوده حالنده ایکن رازی ارتحال ایتمش ایدی. مشهور ابن العمید، الحاوی بی

[۱] طبک شرقیه کی صورت تلقینی ایچون «الکندی» مره مراجعت اولونسون. صحیفه ۴۷.

[۲] ذکر اولنان غروب لده داخل اولمایوب متنوع فنلره طائد اولانلردر.

رازینک قیز قزندان شدن ایسته مش، بو او غورده پک چوق یاره بذل ایله مش ایدی . ایشته بو یاره لر سایه سنده قیز قزندان شی کتابک مسوده لرینی چیقارمش، ابن العمیده تسلیم ایتشدن ابن العمید ریده کی تلیدلری اولان اطبایی طوبیلاتدیر مش، کتابی اونلره ترتیب ایتدیر مش ایدی. الحاوی لاتینجه بهیه وسائر اوروپا لسانلرینه ترجمه اولوندیغی کبی متن عربیسی [۱۵۰۹ و ۱۵۴۲] تاریخلرنده وندیکده طبع اولونمش ایدی . الحاوینک بر آدی الجامع ، « حاصر صناعة الطب » در .

۲ — المنصوری ویا الکنش [۱] المنصوری — بونی خراسان صاحبی منصور بن اسحاق ابن اسماعیل نامنه تألیف ایله مش ، بو کتابده اختصار وایجازی التزام ایتشدی .

۳ — کتاب الجدری والحصبه — بو کتاب [۱۸۶۶] ده انکلیزجه به ترجمه سیله برابر لوندرده ، یالکز متن عربیسی بیروتده طبع اولونمشدر. اصلی لاتینجه و یونانجه به ترجمه اولونمشدر. چیچک ، قیزاموق خسته لقلرینی الک اول ذکر ایدن بو کتابدر ، بو خسته لقلر حقه الک اول تحقیقات طیبیه یی بیان ایدن، بو اثر عالی در که شرقه عائد بر چوق مشاهدات واردر . اون درت بادر .

۴ — الطب الملوکی — طبرستان صاحبته یازدیغی کتابدر . بوراده اغذیه ایله تداوی یی، ادویه نك اغذیه ایچنه صوقوله سنی بیان ایدیور .

۵ — الاقرا باذین [۲]
 ۶ — تقسیم العلل
 ۷ — المذحل الی الطب

۸ — منافع الادویه ومضارها — غدالک منافعی ، مضر تلرینک دفعی حقه ده یازدیغی بو کتاب ۱۳۰۵ ده مصرده باصیلیمشدر. کتابک کنارنده ابن سینانک ده طبه دائر بر کتابی واردر .

۹ — سام یلنک پک چوق حیوانی قتل ایتمه سنک اسبابنه دائر بر کتاب .

۱۰ — مفصل ، تقریس ، عرق النساء عللرینه دائر بر کتاب .

۱۱ — شدتلی برهیزک ، همان ادویه به مبادرت ایتمه نك بدنه مضر اولدیغنه دائر بر کتاب

۱۲ — خلقک اطباء حاذقه دن یوزچو یروب عادی اطبایه میل ایتمه لرینک اسبابی حقه ده بر کتاب

[۱] کنشاه قواعد و فوائد قید اولونان بر مجموعه دیمک در .

[۲] ترکیب ادویه ، اجزایلیق

- ۱۳ — سرالطب
- ۱۴ — الکافی
- ۱۵ — منافع اعضا حقنده بر کتاب
- ۱۶ — بوبره و مئانه حقنده بر کتاب
- ۱۷ — جاهل طیبیلرک خسته لری آرزولرندن منع ایدرک خسته لقلربی آرتیردقلربنه
دائر بر کتاب
- ۱۸ — هر برده بولونه بیان ادویه حقنده بر کتاب — بوراده بر طاقم ادویه بیان ایدیورکه
طیب حاذق آرتیق باشقا بر دوا آرامغه محتاج اولیور.
- ۱۹ — التقسیم والتشجیر — بوراده امراضک هر برینک اسباب وعلاماتی، علاجلربی
آیری آیری بیان ایدیور.
- ۲۰ — بعضی کیمسه لرک باشنده زکامه بکزر بر صورت حاصل اولان اویقو خسته لغک
علتی حقنده بر کتاب
- ۲۱ — صیدلة الطب
- ۲۲ — تلیدی یوسف بن یعقوبه ، کوز خسته لنی ، علاجی ، ادویه نک ترکیبی حقنده
یازدینی رساله
- ۲۳ — خسته خانه سنک اوصافی حقنده بر کتاب
- ۲۴ — حمام حقنده بر کتاب
- ۲۵ — محنة الطیب
- ۲۶ — طب الفقراء — بوراده مرضلری ایضاح ایدرک موجود اولان ادویه ایله
تداوی نک امکاتی کوستریور
- ۲۷ — صارغی حقنده بر کتاب
- ۲۸ — طیبیک اوصافی حقنده بر کتاب
- ۲۹ — قولونج حقنده بر کتاب
- ۳۰ — خسته لرک بیکلری حقنده بر کتاب
- ۳۱ — مشکل اولان علتلر و بوبابده طیبیک معذرتی حقنده بر کتاب
- ۳۲ — آکسزین ظهور ایدن ویا اهمیتی بولونورده طیبی عاجز براقان اولدیریجی
علتلر حقنده بر کتاب

- ۳۳ — هر مملکتده جاهل طیبیلرک حاذق طیبیلردن زیاده بولوندقلرینه دائر بر کتاب
 ۳۴ — فلج حقنده بر کتاب
 ۳۵ — بوتون علتلری ای اتمک طیبیک ید اقتدارینه ویرلمدیکنه دائر بر کتاب
 ۳۶ — آغز چاربیقلینی حقنده بر کتاب
 ۳۷ — ۴۱ کوزک ، جکرک ، اعضای تناسلک ، قلبک ، قولاغک ، مفاصلک هیئتلری

حقنده بر کتاب

- ۴۳ — آبراشلق ، یوزده کی قیرامتقلر حقنده بر کتاب
 ۴۴ — ادویه معدنییه دائر بر کتاب
 ۴۵ — ادویه مرکبه حقنده بر کتاب
 ۴۶ — خواص اشیا حقنده بر کتاب
 ۴۷ — الاستدراک من کتب جالینوس — حنین بن اسحاق [۱] ذکر ایتیوب جالینوسک
 فهرستنده مذکور اولیان کتابلری حقنده بر اثر در
 ۴۸ — صوسزلق ، زیاده حررات حقنده بر کتاب
 ۴۹ — کوزک سائر حواسه اولان مزیتی حقنده بر کتاب ... الخ

فلسفه غربی :

روحیاته حائدر	۱ — رؤیالر حقنده بر کتاب
	۲ — لذت حقنده بر کتاب
	۳ — نفسک جسم اولمدیغنه دائر بر کتاب
	۴ — النفس الصغیره
	۵ — النفس الکبیره
	۶ — اوهام وحرکات نفسانیه حقنده بر کتاب
منطقه حائدر	۷ — ایساغوجی ویا مدخل
	۸ — جبل معانی قاطیغوریاس ویا مقولات
	۹ — جبل معانی. انالوطیقا الاولى ویا قیاس

[۱] حنین بن اسحاق کمال شهردر، خرسیتاندر. درت مشهور مترجملردن بری در. دیگر اوچی شونلردر: الکندی ، ثابت بن قره ، عمر بن فرخان الطبری. بقراط ایله جالینوسک کتابلرینک مختلری ایضاح ایدن، پک کوزل بر صورتده تلخیص ایدن ، مغلق برلرینی آچان بوایدی وفاتی ۲۶۰ تاریخده در.

۱۰ — بر رساله [۱] } منطقه عائد در

۱۱ — بر قصیده

۱۲ — ان للانسان خالقا — بوراده انسانك بر خالق طرفندن حکمته اویغون بر صورتده یارادلدیغنی تشریح و فیسولوزی فنلریله اثبات ایدیور .

۱۳ — ان للعالم خالقاً حکماً — بوراده عالمك بر خالق حکیمی اولدیغنی اثبات ایدیور .

۱۴ — علم الهی حقنده فلاسفهك مقاصدینی مبین بر رساله

۱۵ — علم الهی حقنده کوچوک بر رساله

۱۶ — علم الهی حقنده بر قصیده

۱۷ — الحاصل — علم الهی به دایر دیگر بر اثر .

۱۸ — رأی افلاطون اوزره علم الهی

۱۹ — فلاسفهینی غافل قیلان نقطه حقنده بر کتاب

۲۰ — السر فی الحکمة

۲۱ — سر الاسرار فی الحکمة

۲۲ — عالمك دائماً کوردیکمز حال اوزره قاله سنك ممکن اولدیغنه دایر بر کتاب

۲۳ — حدود و قدم اجسام طرفدارلرینه عائد بر فصلی آتام خصوصنده بر رساله

۲۴ — اجسامك قدیم و حدودنی حقنده ایری بر رساله

۲۵ — اهل توحیدایله اهل دهراراسنده «احداث عالم» خصوصنده کی مناقضهیه دایر

بر رساله

۲۶ — میزان العقل

۲۷ — طب النفوس و یاطب الروحانی — اصلاح اخلاق حقنده بر اثر در

۲۸ — سیرة الحکماء

۲۹ — السرة الفاضلة وسیرة اهل المدينة الفاضلة ... الخ

طبیعیات غروبى :

۱ — سمع الکیان — ویا مدخل علم طبیعی

۲ — ۳ کورمك حقنده ایکی رساله — برنده کورمك کیفیتك کوزدن چیقان شعاع

[۱] بونی متکلمین اسلامیه لك الفاظیله یازمشدر .

الله اولدیغنی انکار ایدیور. دیگرنده آیدینلقدہ ، قارا کلقدہ کورمک کیفیتنک مختلف اولدیغنیک
اسباجی بیلدی ریور .

۴ — بهار وصول بهار حقندہ بر رسالہ

۵-۱۶ — صنعت کیمیا حقندہ اون ایکی کتاب [۱] — بوکتابلردہ کیمیانک وارلغنی

قبول ایدیور .

۱۷ — جسمک بالذات متحرک اولوب حرکتنک حرکت طبیعیہ اولدیغنه دائر بررسالہ

۱۸ — حرکتک کورلیوب بیلندیکنہ دائر بررسالہ

۱۹ — اراء طبیعیہ

۲۰ — جوامر الاجسام

۲۱ — طبیعی ارضک بالجیق ویا طاش اولدیغنه دائر بررسالہ

۲۲ — قار حقندہ بر رسالہ

۲۳، ۲۴ — سکون وحرکت حقندہ ایکی رسالہ

۲۵-۲۷ — ایریلی اوقالی هیولی حقندہ اوچ رسالہ . . . الح

۲۸ — الحلاء والملاء — زمان و مکان حقندہ بر آردر

فائیکات غروبى :

۱ — هیئۃ العالم — بورادہ ارضک کرویتی ، کونشک ارضدن بویوک، قمرک ایسه

کوچوک اولدیغنی بیان ایدیور

۲ — استدارة النکواکب

۳ — ارضک وسط سجادہ مستدیر اولسی حقندہ بررسالہ

۴ — برهان ریاضیہ مالک اولیان کیمسہنک ، ارضک کروی اولدیغنی تصور

ایده میه جکنہ دائر بررسالہ

۵ — شمسک ، کوکبک طلوع وغیره بلری ارضک حرکتندن نشأت ایتیموب بلکه

خلکک حرکتندن نشأت ایتدیکنہ دائر بر رسالہ

۶ — کواکب سبعہ حقندہ بر رسالہ

۷ — احکام نجوم حقندہ بررسالہ . . . الح

[۱] مدخل تلمیسی ؛ مدخل برهانی ، الحجر الاصغر . الاکبر الح

منافعات و مطابقات غریبی : [۱]

- ۱ — منافی مذهبیدن [۲] بری ایله ازالرنده جریان ایدن مناقشه حقنده بر کتاب رازی بوراده منایه مذهبك خطالرينی ایضاح ایدیور
 - ۲ — جالینوسك کتابلرنده کی شکوک و مناقضات
 - ۳ — اون مسئله ایله طبی رده قالدیشان بر کستخی رد حقنده بر کتاب
 - ۴ — الکندی یی ، کیمیای ممتنع قیلدیغندن دولای رد حقنده بر کتاب
 - ۵ — جاحظی ، صاعت طی رد ایتدیگندن دولای رد حقنده بر کتاب
 - ۶ — ینه جاحظی ، کلامك فضیلتی حقنده یازمش اولدینی ، فلاسفه علمهنده آغیر سوزلر صرف ایتدیکی کنابده کی تناقضلری مبین بر رساله
 - ۷ — معتزله یی انتقاد حقنده بر رساله
 - ۸ — ابن الیمان قارشو طب روحانی رد حقنده
 - ۹ — احمد بن طیب السرخسی یی ، جالینوسی « آجی طات » حقنده رد ایتدیگندن دولای ، ردی متضمن بر رساله .
 - ۱۰ — متکلمیندن مسمعی یی ، اصحاب هیولای رد ایتدیگندن دولای ردی حقنده بر رساله
 - ۱۱ — طیب جریری برمیوه مسئله سندن طولای رد حقنده بر رساله .
 - ۱۲ — علم الشهیده ارسطو مذهبك شرحی ضمننده [انابو] نك یورفیر یوسه [۳]
 - یازدینی کتابی رد حقنده بر رساله .
 - ۱۳ — ابوالقاسم البخی ایله اوزون اوزادی به علم الهی حقنده مناقشه لر .
 - ۱۴ — حسن بن اسحاق القمی به یازدینی رساله سی .
 - ۱۵ — زکامك عاتی حقنده ابو زید البخی به یازدینی رساله .
 - ۱۶ — برقلسه [۴] قارشو شکوک .
 - ۱۷ — لذت حقنده سهیل البخی به رد حقنده بر رساله .
 - ۱۸ — امامت بابتده کیالی رد حقنده بر رساله .
-
- [۱] الکندی نك جدلیات غروبیه بر نظیره اوابی اوزره بو غروب آجیلشدور .
 [۲] الکندی ص ۳۰ مراجعت
 [۳] ایساغوجی یی یازان .
 [۴] برقلس افلاطون مذهبیه منسوبدر ، قدم وحدوث عالم حقنده شکوک و واردز .

- ۱۹ — التدبیر کتانی نقض حقنده بر رساله .
- ۲۰ — بلخی بی علم الهی حقنده رده عائد بر رساله .
- ۲۱ — سهل البانی به معادی تثبیت حقنده یازدینی رساله .
- ۲۲ — هیولی مسئله سنده ابن الیمانی رد حقنده بر رساله .
- ۲۳ — منصور بن طلحه نک کتاب الوجودینی رد حقنده بر رساله .
- ۲۴ — ابوالقاسم بن دلفه حکمته دائر یازدینی رساله .
- ۲۵ — علی بن وهبانه یازدینی رساله .
- ۲۶ — ابن ابی الساجه حکمته دائر یازدینی رساله .
- ۲۷ — مسعودی ایله آر لرنده حدوث عالم حقنده جریان ایدن مباحثه حقنده بر رساله ... الخ

انواعیات غریبی :

شطرنج و طاوله حقنده کتابلر ، محنة الذهب والفضة والمیزان الطبیعی نامنده کی کتانی ، علامات اقبال و عادت حقنده کتابلر . امامت حقنده ایکی کتانی ، هندسه یه عائد بر ایکی کتانی ، دعائک وجوبی حقنده کتانی ، عیوب اولیا حقنده [۱] ، خواص تلامیذ حقنده ، جمل موسیقی حقنده ، المرشد ویا العقول نامنده کی کتانی .. الخ .

رازی بو کتابلرله قالامش ، جالینوسک کتابلرینی تلخیص و اختصار ایله ش . بعضی کتب قدیمه یه ده تفسیر یازمش ایدی . رازی نک بلخی حقنده کی نقضی بالاخره معتزله دن ابو عبدالله حسین البصری طرفدن رد اولونمشدر .

رازی نک طیه ، فلسفه ، طبیعیاته ، فلکیاته پک چوق خدمتلی سبقت ایشدر . انکسار ضیائی کشف ایدن رازیدر . غیطان یاقینسک موجودی رازیدر ، چیچک وقیزامیق حقنده الاول تحقیقاتی طبعده بولونان رازیدر ؛ رازی اسلام علماء طبعی اراسنده خلاده قوه جاذبه اثبات ایدیوردی .

موارد علمی — رازی یه کتجه یه قادر ابو الحکما الکیندی سایه سنده فلسفه یونانیه یی الفاظ قرآنیه ایله افاده یی بر مسلاک ایدینان مدرسه مشائییه تأسس ایش . ابوالهذیل ونظام سایه لرنده یه فلسفه یونانیه نک تأثیری آلتنده کلام کسوه جدیدیه بورونمش ، ابن کلاب بصری وبغداد صوفیه رئیس حارث محاسبی سایه لرده هرایکی مسلاک فارشی اهل سنه مخصوص بر کلام مدرسه سی احداث اولونمش ایدی . یونان فلسفه سی

[۱] ابن ابی اصیبه بو کتابک اعداسی طرفدن نسبت ایدلیکنی بیان ایدیور .

يك متشئت ، بك متباعد بر مجموعه شكلنده اهل اسلام اله دوشمش ایدی . الكندی
 آرسطو فلسفه سنی عمده قیلمش ، ابو الهذیل ایسه طبیعیتی ذیقراطیس ، الهپانی
 امبذوقلس فلسفه لرینه بنا قیلمش؛ نظام ده طبیعیاذه انکساغورث فلسفه سنی عمده ایدمش
 ایدی . الكندی مدرسه سی مدرسه فلسفه ، ابو الهذیل ایله نظام مدرسه لری مدرسه
 کلامیه ایدی . الكندی نظرنده اصل فلسفه صفات مختلفه ، مذاهب عیدیه آره سنده
 آهنگ وحدتی تأمین ایدن قسم ایدی ، ایسته آرسطو آهنگ وحدتی ک اساسی بر صورتده
 حیطه اطلاعنه آلمش یکنه بر فیلسوف ایدی . الكندی ایله باشلایان مدرسه مشائی
 معقلری ، خصوصاً تلیدی ابو العباس احمد بن طیب السرخسی ایله سیر سرعنده دوام
 ایتمش ایدی ، ابو العباس السرخسی استاذینک شهرته رقابت حاصل ایدرک درجه ده ید طولی
 صاحبی ایدی ، تحصیل واسع ایدی ، ناقد بر فیلسوف ، حاذق بر طیب ، مدقق بر ریاضی ،
 ماهر بر فلکی ایدی نادره کو ایدی ، علوم عربیه بی ده ک انی بیایدی . فلاسفه و متکلمین
 آره سنده حدیثه انتساب ایدلر هان یوق دینه ک مرتبه ده غایت نادر ایدی ، ایسته اونادر
 ذواتن بری احمد بن طیب السرخسی ایدی .

احمد بن طیب السرخسی ک قلمی تزیه ، عبارته سی لطیف ایدی . مع التأسف عقلی
 علمندن آز ایدی . ایسته مجرد تدبیر سزلیکی یوزندن [۲۸۳] ده خلیفه مقتصدک قهرینه
 اوغرادی . اوچ سنه منکوب اولدقن صو کرا [۲۸۶] ده قتل اولوندی ، سرخسی ده
 رازی کبی آسیا استبدادینه قربان کیتدی . سرخسی ک فلسفه ، نجوم ، موسیقی به ، جغرافیایه
 جبر و حساب ، طب و طبیعیاذه ، جدلیاته عائد متعدد اثر لری وارد . سرخسی نحو عربی
 ایله منطق آره سنده کی فرقی کوستیر مهم بر کتاب ده یازمشدر . آروجه جالینوسه ردیه سی ،
 ثابت ابن قره ایله [۱] مجاوبه لری ، حنین بن اسحاق ردی متضمن بر کتابی - بغدادک
 فضائل حقنده بر رساله سی وارد .

رازی کرک بونلرک ، کرک باشقارلرینک کتابلرینی اوکور ، او قودینی کتسابلرینک
 مؤلفلرینی تعقیب و تنقیددن بر آن خالی قالمز ایدی . فکر تنقیدی حائز ایدی بویله جه فکر
 صحیحی فکر سقیمدن آیرر ایدی . بونکله برابر طبه اعتنایی فلسفه دن زیاده ایدی .
 رازی الکندی و سرخسی و امثالی فیلسوفلرک تعقیب استدکری بو حرکت فلسفیه
 قارشی کلدی .

[۱] صابئی فلاسفه سندن ایدی ، برچوق آثار نثر ایتشدی . طبه و علوم فلسفیه ده ک بوکسک
 ایدی ، وفاتی [۲۸۸] تاریخنده در .

ارسطونك وقتندن صوكر ا نظريات عاليه سندن اوصائيله رق مذهبندن دونولاش ایدی .
ایپکور ذیمقراطیس فلسفه سنه ، پېرهون سوفسطاییه مسلکته ، زه نون وجودیه مذهبته
دونمش ایدی . اهل اسلام آره سنده رازی ده بونلره بکزدیدی . ارسطو فلسفه سندن عدول
ایتدی ، ارسطودن پک زیاده انحراف ایتدی ، معلمی افلاطوندن وسائر قدمای فلاسفه نك
آرا وافکارندن آیرلدیغندن طولایی ارسطویی تعیب ایدردی . اولیه ظن ایدردی که ارسطو
فلسفه بی افساد ایتش ، اصول فلسفه بی تغییر ایله مشدر .

رازی ارسطویی ذکاسنده تقدیر ایتدیکی حالده قدماء فلاسفه دن آیرلدیغنی بویوک بر
عیب بیلور ایدی . بوکامنی فلاسفه قدیمه طبیعیه بی ترجیح ، هندك معدن حکمت و منبع
عدل و سیاست اولسی فکرینه مبنی هند فلسفه سنی ترویج ایدیوردی . بونده اك زیاده
محیطك تأثیری کورولش اوله جق در . چونکه هند فلسفه سنك جولانکاهی ایران ایدی .
فهرست علمی سی — رازی هر نه قدر بر مدرسه فلسفه تأسیس ایده مامش ، روحیات
و منطقده اسلافندن فضله برانکشاف کوستره مامش ایسه ده کندیسنه مخصوص اولان فکر
فلسفه سی ایله کندینی شایان نظر قلمشدی .

رازی نك کتابلرینه باقیله رق عقیده فلسفه سنه اطلاع ممکن اوله بیلور . رازی علم الهیه ده
اسلافندن خیلی آیراش ایدی . چونکه علم الهی و طب روحانی وسائر کتابلرنده توحید
باینده مجوس [۱] مذهبی ، نبوت باینده براهه [۲] مذهبی ، تناسخده عوام صابئه [۳]
مذهبی استحسانه دلالت ایدن سوزلری وار ایدی که بوده آنفاً بیان اولندیغنی اوزره هند
فلسفه سنه اولان توجهندن ناشی ایدی .

مابعد الطبیعه سی — ۱ — رازی الهیه معتقد ایدی . حکمت الهیه بی اثبات ایدر
ایدی . نظرنده الله حکیم ، مدبر عالم ایدی . اللهک بو تدبیری دائمی ایدی . عالم بر حکیم
طرفندن حکمته او یغون بر طرزده احداث اولونش ایدی . عالم کوردیکمز بو حالده قاله مز ایدی .
آنحاق اللهدن باشقا بر طاقم قدیملر واردر اولنلرده نفس ، خلا ، مدت در .

۲ — نفس بنفسه قائم بر جوهر در ، جسم دکیلدر ، اعراضی حامل در ، اصلا مکانی یوقدر .
[۱] بومذهب قدماء خمسیه قائل اولور : ایزد ، اهریمن ، زمان ، مکان ، طینت و یا هیولی .
ایزد فاعل خیر ، اهریمن فاعل شر در . الکندی ص ۳۱
[۲] براهه نبوتی ابطالده ، حیوانی ذبحک حرام اولسی کیفیتنده اتفاق ایتشلر در ، بر قسمی
حدوث غاله ، بر قسمی قدم غاله قائلدر . هندده عددرلی اوقادار چوق دکیلدر .
[۳] هندده اکثریتك مذهبی در . بونلر طالمک ازلی اولدیغنه قائلدرلر ، کواکبه تعظیم ایدرلر .

۳ — خلا مکان مطلق در ، مکان نامتناهی در ، اوایل بر مکنادر که اونده هیچ بر متمکن یوقدر .

۴ — مدت زمان مطلقدر .

کوریلپور که رازی دیگر فلاسفه الهیون مذهبندن ، اییدن ای به آیرلش ، محوس مذهبنه ، هند فلسفه سته یا فلاسفه سدر . الکنندینک تعقیب ایتدیک مابعدالطبیعه موجبنه عالم قدیم ایدی . رازی عننده ایسه محدثدر . الکنندی فلسفه سنده خلا ممتنع ایدی ، رازی فلسفه سنده ایسه ممکندر و قدیمدر . الکنندی عننده زمان فلك اعظمك حرکتك مقدار ایدی « فلك اعظمده قدیم ایدی رازی عننده ایسه زمان مطلق قدیمدر . فلك اعظمده محدثدر .

نفس حقنده رازی ایله الکنندی ایله آرهلرنده بر فرق کوریلپور چونکه الکنندی افلاطون مذهبنی قبول ایدرك روحك جسمدن اول عالم عقده بولوندیغنی قبول ایدیوردی . بو ایسه آرسطو مذهبنه مخالف ایدی رازی بورادهده آرسطو مذهبنه مخالف اولمش ایدی . ۵ : تناسخ — ارواحك احساددن مفارقتندن صوکر ا دیگر اجسادنه انتقالی در . تناسخ اعتقادی ظهور اسلامدن اول بعض فلاسفه ، بعض محوس ، بعض یهودده وار ایدی . ظهور اسلامدن صوکره ایکی فرقه یه فرجه یاب دخول اولدی : قدریه ، شیعه . قدریه دن احمد بن حابط و تیلدلی ، شیعه نك غلاندن سیبایه ، بیانیه ، جناحیه ، خطابییه ، بعض راوندیه [۱] تناسخ طرفدارلرندن ایدی .

مشهور ابن حزم الاندلسی ایله تورك فیلسوفی ابونصر فارابی رازی نك علم الهیسی رد ایتشلر ، بوبابده مستقل اثرلر یازمشلردی . فارابی علم الهیه آرسطو مذهب اوزره یورودی ، مبادی سته روحانییه قبول ایتدی ، وحی ایله فلسفه آرهنده فرق کوستردی ، نبوته احتیاجی ایضاح ایتدی . رازی الکنندی و سرخسیدن آیرلدی ، فقط فارابی طرفندن قارشولندی . رازی علم الهیه ابوالحسین البصری طرفندن دهرده اوغرادی .

الکنندی باشده اولدیغنی خالد فلاسفه مشائیه نبوتی ، وحی قبول ایدرلر ، اونی فلسفی بر نظر ایله ایضاح ایلرلر ، نبوتی ضروری کوریرلر ایدی ؛ فلسفه یی اسلام محیطنه مساعد بر صورتده تالقی و قبول ایدیورلر ایدی . رازی ایسه باب نبوته ینه اسلامدن آیرلدی ، اخلاقی ایله ده اویوشه مدی بوبابده براهمی خوش کوربورودی . فکر فلسفیسنك اسلام محیطنه

عدم انتشاری بودند ایلر و کلمش اوله جقدر. بوندن طولانی « دفع مضار الابدان بارض مصر » صاحبی علی بن رضوان المصری [وفاتی : ۴۵۳] وسائرہ رازی نک عیوب اولیا حقنہ یازمش اولدینی کتابی حقنہ « کتاب الرازی فی مخاریق الانبیا » [۱] دیمشردی .
فی الواقع طبقات اطبا صاحبی ابن ابی اصیبعہ بوکتابک رازی یه اسنادینی قبول ایتیمور ایدی ، فقط علی بن رضوان کبی ذوات براهمیہ اولان میلنی نظر اغتبارہ آلهرق بوکتابی رازی یه اسناد ایدیورلردی .

طبقات ام صاحبی ابوالقاسم صاعد الاندلسی ده رازی حقنہ « علم الہنی ایلہ توغل ایتماش ، بورادہ کی مقصد اصلی بی آکلامادیغندن رایلرنده تشنت کورولمش ، سخیف رایلرینی قبول ایتمش ، نامقبول مذهب اختیار ایلہمش ایدی ، آکلامدینی ، بوللرینی کورہ مدیکی جماعتی ذم ایدردی » دیمشدی .

اضرف — رازی کواکب ثابته نک ، بلده لرك اخلاقده تأثیری اولدیغنه قائل اولوردی : « کواکب ثابته نک طولده ، عرضده انتقال اتمه سیله اخلاق ومزاجلرده منتقل اولور . بلده لرك عرضلرنده کی اختلاف ایلہ مزاجلر ، اخلاق ، عادات ، ادویه واغدیہ نک تابعلری دیکشیر » دیر ایدی . جسمک مزاجنی ده اخلاق نفسه تابع طوتاردی .

الکندی ایلہ مقابلہ — الکندی مهم بر مدرسه تأسیس ایتدیکی حالده رازی بر مدرسه تأسیس ایدہ مامشدی . الکندی یونان فلسفه سنه یونہلدیکی حالده رازی بالعکس هند فلسفه سنه یونہلمشدی . الکندی کیمیایی وهمی بی رد ایتدیکی حالده رازی زمانی علماسنک پک چوغی کبی اونی مروج ایدی ، حتی کیمیا بیلدیکنی ادعا ایدر [۲] . « بن فیلسوف اسمنی آنجاق کیمیا بیلانه ویریم چونکه کیمیا سایه سنده ناسه محتاج اولماز ، ناسک الارینه باقر » دیر ایدی . الکندیده وصف غالب فلسفه ، رازیده ایسه بالعکس طب ایدی . الکندی « فیلسوف العرب » ، رازی « جالینوس العرب » ایدی . الکندی عرب فیلسوفی ، رازی ایران فیلسوفی ایدی . الکندی کندیسنه مخصوص افکار ایلہ کندیسنی شایان نظر قیلیمدینی حالده رازی بالعکس کندیسنه مخصوص افکار ایلہ کندیسنی شایان نظر قیلیمشدی .

رازی کچدی کیتدی میدانی قارابی یه براقدی . فارابی ایسه اولنک ایزنی تعقیب ایتدی فکر مخصوصی انکشاف اتمه دن سوندی کیتدی .
ازمیری : اسماعیل مفی

[۱] مخاریق اسباب وآلات دسایس دیمکدر .

[۲] مشهور کیمیاجیلر جابر بن حیان ، یحیی بن بحاق خالد بن برمک ، دوالنون مصری ایدی .